

We beleven sombere tijden.

Er heerst een wereldwijde economische crisis, een klimaatcrisis, een milieucrisis en Nederland heeft sinds kort een nieuw kabinet. Een kabinet met een programma waarbij een beperkt deel van de Nederlanders zich naar verluidt de vingers aflikt. Een programma waarvan we de ongunstige effecten als gemeente de komende jaren aan den lijve zullen ondervinden.

We bespreken vandaag de Programmabegroting 2011. De laatste jaren is het bespreken van de begroting vooral een wat lege traditie omdat de lijnen voor het komende jaar al in het voorjaar in de Perspectiefnota zijn uitgezet. Dit keer is het een tikkeltje anders.

Visie

Dit is de eerste begroting in deze raadsperiode. Daarin is het nieuwe coalitieprogramma verwerkt. Dit in tegenstelling tot de Perspectiefnota 2011. Evenals in het coalitieprogramma ontbreekt in deze begroting een algemene visie waarop de onderliggende programma's zijn gebaseerd. Zelfs een motto voor de komende jaren ontbreekt. Hebben VVD en PvdA inderdaad geen visie? Dat laatste is aannemelijk. Pogingen in de vorige raadsperiode om tot vaststelling van een Toekomstvisie voor Landsmeer te komen strandden tenslotte. Kennelijk gaat de voorkeur uit naar ad hoc beleid.

Ook uit de programma-onderdelen is geen overkoepelende beleidsvisie af te leiden. Per programma worden enkele doelstellingen en beoogde maatschappelijke effecten vermeld zonder dat blijkt dat deze doelstellingen op algemene gezamenlijke uitgangspunten gebaseerd zijn.

Opname van het coalitieprogramma in de begroting heeft financieel nauwelijks gevolgen ten opzichte van de Perspectiefnota. De ambitie is kennelijk niet groter dan op de winkel passen en het tuintje aanharken. Voor een deel wel begrijpelijk omdat de coalitie uit de zelfde partijen is samengesteld als de vorige periode het geval was. De komende financiële problemen zullen ongetwijfeld ook reden zijn geweest om eventuele ambities de kop in te drukken. Maar politiek is keuzes maken. Wie ambities heeft maakt keuzes.

Effectindicatoren

Bij de vaststelling van het raadsprogramma pleitte de fractievoorzitter van de PvdA ervoor meetpunten te benoemen aan de hand waarvan straks vastgesteld kan worden of het programma daadwerkelijk is gerealiseerd. Hij lijkt zijn zin te hebben gekregen. De begroting bevat enkele effectindicatoren bestaande uit streefcijfers 2014. Over de keuze van deze meetpunten is niet lang en diep nagedacht. Ze zijn goeddeels overgenomen uit vorige begrotingen en lijken nog steeds tamelijk willekeurig gekozen. In sommige programma's staan relatief veel indicatoren. In andere weinig. In vijf van de elf programma's wordt geen enkele effectindicator genoemd.

Zo valt op dat in het hoofdstuk Cultuur, sport en welzijn maar liefst negen doelstellingen worden geformuleerd en slechts één effectindicator: "tevredenheid inwoners over sportmogelijkheden." Is deze keuze toeval? Uit de Omnibusenquête, waaraan de effectindicatoren zijn ontleend, blijkt die tevredenheid al jaren ruim voldoende. Maar de al jaren bestaande en stijgende ontevredenheid van inwoners over het aantal culturele voorzieningen ontbreekt als effectindicator. Terwijl als eerste doelstelling in hoofdstuk 9

van de begroting wordt vermeld: "In stand houden van een attractief cultuurklimaat, dat goed aansluit bij de diverse wensen van de inwoners." Dat zou bij uitstek een uitdagende effectindicator zijn,

Dat geldt ook voor bijvoorbeeld een indicator 'aantal voorzieningen voor jongeren' (2008 rapportcijfer 4,4. 2006 4,4 en 2004 4,6).

Voorts valt het volledig ontbreken van meetpunten op waarmee over ruim een jaar vastgesteld kan worden of de voorgestelde maatregelen in deze begroting daadwerkelijk zijn gerealiseerd. Desgevraagd deelt het college mee dat "om beoogde effecten te realiseren de termijn van één jaar in de meeste gevallen te kort is." Met andere woorden de raad kan straks helemaal niet controleren of de begroting is uitgevoerd zoals bedoeld. En mogelijkheden om op weg naar het einddoel van 2014 eventueel bij te sturen ontbreken. Dat vindt D66 onaanvaardbaar. De controle is nu vooral gericht op de financiële aspecten van de begrotingscyclus. Terwijl het geld vooral een instrument is om doelen te verwezenlijken. Als die doelen niet meetbaar zijn, valt niet te controleren of die zijn gerealiseerd. Het ontbreken van een jaarlijkse resultaatmeting smooit ook de inhoudelijke discussie in de raad. Wij dienen daarom een motie in waarin wordt voorgesteld dat een werkgroep uit de raad voor komende jaren alsnog naar bruikbare effectindicatoren voor kortere en langere termijn zoekt.

Tenslotte een opmerking over het feit dat als meetdatum voor de effectindicatoren 2014 wordt genoemd. De resultaten van de Omnibusenquête 2014 komen pas ruimschoots na de verkiezingen in dat jaar beschikbaar. Het lijkt erop dat de coalitiepartijen geen interesse hebben voor de resultaten van hun eigen beleid. Of is het angst van de coalitiepartners? Jammer dat de VVD het na de gemeenteraadsverkiezingen niet aandurfde met een partij als D66 samen te werken. Wij zijn – zoals bekend - altijd bereid transparant te zijn over ons handelen en onze resultaten. We mogen toch aannemen dat ook de coalitiepartijen behoefte hebben aan zichtbare en min of meer objectief vastgestelde resultaten waarmee zij tijdens de volgende verkiezingscampagne voor de dag kunnen komen?

Samenwerking met andere gemeenten

Financieel gaat de gemeente Landsmeer magere jaren tegemoet. De voornemens van het kabinet maken de situatie niet gemakkelijker. De gemeente zal straks méér moeten doen met relatief minder geld. Of dat voor kleine gemeenten als Landsmeer, met een in omvang kwetsbaar ambtenarenapparaat, mogelijk is moet blijken. D66 is daar niet optimistisch over. Ook het nieuwe kabinet predikt gemeentelijke herindeling van onderop, maar dwingt met zijn voornemens schaalvergroting af.

Samenwerking met andere gemeenten maakt het misschien mogelijk de zelfstandigheid langer te behouden. Maar op de aard en omvang van die samenwerking moet de raad dan wel een duidelijke visie hebben. Die leek er te zijn toen intensieve samenwerking met Oostzaan en Wormerland werd voorbereid. Die visie werd even gemakkelijk weer bij het grofvuil gezet toen er een vage kink in de kabel kwam. En nu heeft het college de blik kennelijk naar het oosten gericht en wordt er gepraat met Waterland, Edam/Volendam en Zeevang. Waarschijnlijk om prestige redenen wordt niet meer naar het westen gekeken, hoewel Oostzaan en Wormerland beide melding maken van interessante besparingen dankzij hun samenwerking.

Waarom een keuze voor in het bijzonder Edam/Volendam en Zeevang? De laatste heeft ambities te fuseren en ligt dan als samenwerkingspartner minder voor de hand.

Edam/Volendam is een tamelijk eigenzinnige gemeente die zich in samenwerkingsvormen niet snel zal voegen naar wensen van andere gemeenten. We hebben bij de samenwerking met Hoorn al gezien dat wij ons bij het formuleren van beleid moesten voegen naar het beleid van die gemeente.

Wat voor samenwerkingsvorm of vormen worden er met Waterland, Edam/Volendam en Zeevang besproken? In de begroting is sprake van 'uitvoeringsovereenkomsten' en 'per taakgebied bekijken of samenwerking meerwaarde heeft'. Dat brengt het gevaar met zich mee van een lappendeken aan samenwerkingsvormen die de controlerende taak van de raad ernstig kan bemoeilijken. Nog afgezien van het principiële punt dat de raad onder bepaalde omstandigheden het risico loopt afstand te doen van bevoegdheden zijn eigen beleid vast te stellen. Ligt het niet voor de hand dat de raad zich eerst over gewenste samenwerkingsvormen uitspreekt en risicoanalyses maakt voordat er concrete afspraken worden gemaakt? Het gaat er uiteindelijk immers om dat de raad nog in staat moet blijven zijn verantwoordelijkheid volledig te dragen. Vooraf moet dat geborgd zijn!
Wij dienen hierover een motie in.

Bezuinigingen

Financieel gaat de gemeente Landsmeer magere jaren tegemoet. De vrees dat 'Den Haag' draconisch zou korten op de uitkering van het gemeentefonds lijkt inmiddels ongegrond. Maar de doeluitkeringen worden verlaagd. En het nieuwe kabinet heeft plannen om meer taken naar gemeenten over te hevelen en tegelijk op die taken stevig te bezuinigen. Ik noem maar het onderbrengen van mensen met een indicatie voor de Wet Sociale Werkvoorziening en de Wet Arbeidsongeschiktheid Jongeren bij de Wet Werk en Bijstand. Daarbij wordt op de WSW stevig bezuinigd en de Wajong in feite afgeschaft. Afgezien van de morele aspecten van deze maatregel betekent die dat de gemeente met meer kwetsbare mensen in de WWB te maken krijgt voor wie veelal geen plek op de arbeidsmarkt beschikbaar is. En zo zullen er meer taken naar gemeenten worden verschoven. Die kunnen, dichtbij als ze bij de mensen staan, maatwerk leveren. Vandaar dat de overheveling van taken gepaard gaat met forse zogenaamde efficiencykortingen.

Bezuinigingen zijn onvermijdelijk en daarmee wordt ook een begin gemaakt. Aangezien het vrijwel uitgesloten is dat de inwoners daar niets van zullen merken ligt het voor de hand de inwoners van de gemeente Landsmeer bij dat bezuinigingsproces te betrekken. De LOL deed onlangs een poging via "de stem van de straat" waarin mensen op straat overvallen worden met de vraag "wat moet blijven" en "waarop bezuinigd kan worden". Daar komt weinig meer uit dan dat er vrijwel nergens iets af kan. D66 vindt dat inwoners op een degelijker manier bij de gang van zaken betrokken moeten worden. Ten eerste door duidelijk te maken waaraan de gemeente nu zijn geld uitgeeft, waar sprake is van taken die de gemeente moet uitvoeren en waar dus van bezuiniging (hooguit door efficiënt werken) nauwelijks mogelijk is, van wettelijke taken waarbij de gemeente een mate van vrijheid heeft bij de invulling daarvan (bijv. de WMO) en waarbij bezuiniging meer mogelijk is en waar sprake is van min of meer "vrij besteedbaar" geld waar de mogelijkheid voor bezuinigen het grootst is.

Als dat de inwoners kan worden gepresenteerd kan ook gevraagd worden waar en hoe men mogelijkheden ziet om te bezuinigen. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door middel van

een enquête op de gemeentelijke website, eventueel ondersteund met voorlichting via de pers en informatiebijeenkomsten en met voorbeelden van bezuinigingen en de consequenties daarvan.

De raad zou hiermee volgend jaar moeten beginnen. Ruim voor 2014, voor welk jaar de noodzaak tot bezuinigen zich, naar het zich nu laat aanzien, het hardst aandient. Dat geeft voldoende tijd om een zorgvuldige discussie met de inwoners te voeren. Het is ook een unieke mogelijkheid om als raad op een inhoudsvolle wijze rechtstreeks met inwoners in discussie te gaan.

Wij dienen over dit onderwerp een motie in.

Ambtelijk apparaat

Bij bezuinigingen wordt ook gedacht aan inkrimping van het ambtelijk apparaat. Hierbij wordt de schijn gewekt dat er teveel ambtenaren zijn. D66 vindt dat de volgorde omgekeerd moet zijn: Eerst onderzoeken welke taken en regels kunnen vervallen en daarna bekijken wat de gevolgen daarvan voor de omvang van het ambtenarenkorps zijn.

Een voorbeeld van een verkeerde aanpak is de in de begroting vast ingeboekte bezuiniging op de griffier per 1 september 2011 met 1/3 fte. Er is een werkgroep van raadsleden bezig om onder andere de wenselijke taken van de griffier te inventariseren en daarover straks voorstellen aan de raad te doen. In de beantwoording van een vraag van D66 wordt gesteld dat uit een benchmark met gemeenten van vergelijkbare omvang blijkt dat bezuiniging tot de mogelijkheden behoort. De genoemde werkgroep beschikt over informatie waaruit blijkt dat de gemiddelde sterkte van de griffie van gemeenten met vergelijkbare omvang 1,1 fte is. Maar een benchmark zegt weinig over plaatselijke omstandigheden. D66 vindt het op zijn zachtst gezegd niet elegant dat de raads werkgroep nu op gezadeld lijkt te worden met een bezuinigingstaakstelling.

De juiste volgorde is eerst de voorstellen van de werkgroep, die onbevangen zijn werk moet kunnen doen, en de besluitvorming van de raad afwachten en dan bezien wat dat voor gevolg voor de personele sterkte van de griffie heeft. *D66 dient daarom een amendement in waarin de in de begroting 2011 ingeboekte besparing op de griffier vooralsnog wordt geschrapt.* De financiële gevolgen zijn heel gering (voor 2011 0,11 fte).

Samenwerken met de inwoners

Eén van de voordelen van een kleine gemeente is dat binnen de menselijke maat een goede samenwerking tussen bestuur en inwoners mogelijk is. De indruk wordt gewekt dat burgers tegenwoordig vooral als klant van de overheid moeten worden gezien. Door zijn optreden, zoals bijvoorbeeld het instellen van een klantcontactcentrum bevestigt, de overheid het beeld van de burger als consument van overheidsdiensten. Inwoners hebben daardoor niet meer het gevoel dat zij zelf een rol kunnen spelen in bijvoorbeeld verbetering van de kwaliteit van hun leefomgeving. Om in deze situatie verandering te brengen moet de overheid wel zelf in beweging komen. Dat geldt ook voor Landsmeer. In de begroting van 2010 was nog sprake van het instellen van wijk- en dorpsraden. Uit de begroting 2011 is dit verdwenen omdat, zo stelt het college, het initiatief voor een dorpsraad vanuit de burger moet komen. Dat is op zich waar maar het gemeentebestuur mag zich op dit punt wel wat uitnodigender opstellen. Is het initiatief voor een dorpsraad in Den Ijp gesmoord? Komt dat wellicht omdat het volgens het college op dezelfde leest

geschoeid moet zijn als de dorpsraad van Purmerland? Waarom het initiatief niet op zijn eigen merites beoordeeld?

Dat geldt ook voor het op de been brengen van inwoners van wijken en de kern Landsmeer. Het kan er bij D66 niet in dat mensen wel bereid zijn zich als vrijwilliger in te spannen voor hun vereniging en niet voor hun buurt. We vinden dat het college maar ook de raad zich hier actiever in moeten opstellen. Het betrekken van inwoners bij hun gemeente is één van de doelstellingen van ons beleid. Laten we dat dan ook tot speerpunt verklaren.

Een aandachtspunt blijft voor D66 de voorlichting over de mogelijkheden van de WMO en de Wet Werk en Bijstand en dergelijke. Inderdaad is onlangs een succesvolle voorlichtingsmarkt gehouden. Maar hier zou sprake moeten zijn van een 'permanente campagne'. Eén drempelloos loket voor WMO en andere voorzieningen kan hierbij een belangrijke rol spelen.

Een punt van zorg blijft voor ons de beantwoording van vragen van inwoners door het college. Die zou oplossingsgerichter kunnen dan nu vaak het geval is. Wij realiseren ons dat niet alle problemen door de gemeente opgelost kunnen worden, maar wij merken te vaak dat inwoners zich aan het lijntje gehouden voelen met formele of ontwijkende antwoorden. Een inhoudelijke en terzake reactie werkt kwaliteitsverhogend én kostenbesparend.

Groen

Landsmeer dankt zijn leefbare karakter voor een belangrijk deel aan de ons omringende groengebieden. Het nieuwe kabinet lijkt natuur en milieu een minder warm hart toe te dragen dan we gewend zijn. Taken op het gebied van ruimtelijke ordening en groen worden van het Rijk overgeheveld naar de provincie. De provincie Noord-Holland is vooral op het terrein van groenbeheer inmiddels stevig aan het bezuinigen geslagen. Het Twiske en de gebieden van Landschap Noord Holland zullen hiervan de gevolgen ondervinden. Zaken als agrarisch beheer die voor het kenmerkende van onze omgeving zo wezenlijk zijn, zouden hiervan wel eens de dupe kunnen worden. Landsmeer zal niet bij kunnen springen.

De financiën

Tot 2014 lijkt de begroting van Landsmeer nog dekkend. Dat is overigens voor een deel te danken aan geraamde opbrengsten uit de grote bouwprojecten. Door de crisis zijn die baten al verschoven en de raming van de te verwachten winst verlaagd.

Het lijkt er niet op dat de situatie op de huizenmarkt snel aantrekt. En mede door de maatregelen die het nieuwe kabinet in petto heeft is het maar zeer de vraag of het peil van voor de crisis wel terugkeert. D66 betwijfelt daarom of de ramingen voor in het bijzonder de jaren na 2011 wel houdbaar zullen blijven. Met een dekking uit incidentele baten voor een deel van de structurele uitgaven verkeren we daarom in een zeer kwetsbare financiële positie.

Zoals ik in het begin al zei: we beleven sombere tijden.